

PŘÍLOHA č. 1

**PRÁVNÍ METODICKÉ DOPORUČENÍ
VZTAHUJÍCÍ SE K PRAXI ZDRAVOTNĚ
SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ**

V Praze, dne 10.1.2026

§ 6 – zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí – ohrožené děti, na které se zaměřuje sociálně-právní ochrana dětí (výňatek)

Sociálně-právní ochrana se zaměřuje zejména na děti,

a) jejichž rodiče

1. zemřeli,

2. neplní povinnosti plynoucí z rodičovské odpovědnosti, nebo

3. nevykonávají nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské odpovědnosti;

b) které byly svěřeny do výchovy jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte, pokud tato osoba neplní povinnosti plynoucí ze svěřeni dítěte do její výchovy;

c) které vedou zahálčivý nebo nemravný život spočívající zejména v tom, že zanedbávají školní docházku, nepracují, i když nemají dostatečný zdroj obživy, požívají alkohol nebo návykové látky, jsou ohroženy závislostí, živí se prostitucí, spáchaly trestný čin nebo, jde-li o děti mladší než patnáct let, spáchaly čin, který by jinak byl trestným činem, opakovaně nebo soustavně páchají přestupky podle zákona upravujícího přestupky nebo jinak ohrožují občanské soužití;

d) které se opakovaně dopouští útěků od rodičů nebo jiných fyzických nebo právnických osob odpovědných za výchovu dítěte;

e) na kterých byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, svobodu, jejich lidskou důstojnost, mravní vývoj nebo jmění, nebo je podezření ze spáchání takového činu;

f) které jsou na základě žádostí rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte opakovaně umísťovány do zařízení zajišťujících nepřetržitou péči o děti nebo jejich umístění v takových zařízeních trvá déle než 6 měsíců;

g) které jsou ohrožovány násilím mezi rodiči nebo jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte, popřípadě násilím mezi dalšími fyzickými osobami;

h) které jsou žadateli o udělení mezinárodní ochrany, azylanty nebo osobami požívajícími doplňkové ochrany, a které se na území České republiky nacházejí bez doprovodu rodičů nebo jiných osob odpovědných za jejich výchovu;

pokud tyto **skutečnosti trvají po takovou dobu nebo jsou takové intenzity, že nepříznivě ovlivňují vývoj dětí nebo jsou anebo mohou být příčinou nepříznivého vývoje dětí.**

§ 9a – zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí – ohrožení řádné výchovy a vývoje dítěte

(1) Nastane-li situace, která ohrožuje řádnou výchovu a příznivý vývoj dítěte, kterou rodiče nebo jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte nemohou nebo nejsou schopni sami řešit, je nezbytné přijmout na ochranu dítěte a k poskytnutí pomoci rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte potřebné opatření sociálně-právní ochrany podle části třetí.

§ 10 – zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí – opatření sociálně-právní ochrany; preventivní a poradenská činnost

(1) Obecní úřad je povinen

a) vyhledávat děti uvedené v § 6,

b) působit na rodiče, aby plnili povinnosti vyplývající z rodičovské odpovědnosti,

c) projednat s rodiči odstranění nedostatků ve výchově dítěte,

d) projednat s dítětem nedostatky v jeho chování,

- e) sledovat, zda je na základě kontrolních oprávnění zamezováno v přístupu dětí do prostředí, které je z hlediska jejich vývoje a výchovy ohrožující,
- f) poskytnout nebo zprostředkovat rodičům na jejich žádost poradenství při uplatňování nároků dítěte podle zvláštních právních předpisů,
- g) oznámit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností skutečnosti, které nasvědčují tomu, že jde o děti uvedené v § 6.

(2) Obec v samostatné působnosti a kraj v samostatné působnosti vytvářejí předpoklady pro kulturní, sportovní, jinou zájmovou a vzdělávací činnost dětí.

(3) Obecní úřad obce s rozšířenou působností je povinen

- a) sledovat nepříznivé vlivy působící na děti a zjišťovat příčiny jejich vzniku,
- b) činit opatření k omezení působení nepříznivých vlivů na děti,
- c) pravidelně vyhodnocovat situaci dítěte a jeho rodiny, a to zejména z hlediska posouzení, zda se jedná o dítě uvedené v § 6, podle druhu a rozsahu opatření nezbytných k ochraně dítěte, a poskytovat pomoc rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte,
- d) zpracovat na základě vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny podle písmene c) individuální plán ochrany dítěte, který vymezuje příčiny ohrožení dítěte, stanoví opatření k zajištění ochrany dítěte, k poskytnutí pomoci rodině ohroženého dítěte a k posílení funkcí rodiny a stanoví časový plán pro provádění těchto opatření, a to ve spolupráci s rodiči nebo jinou osobou odpovědnou za výchovu dítěte, dítětem a odborníky, kteří se podílejí na řešení problému dítěte a jeho rodiny,
- e) pořádat případové konference pro řešení konkrétních situací ohrožených dětí a jejich rodin, a to ve spolupráci s rodiči a jinou osobou odpovědnou za výchovu dítěte, dalšími přízvanými osobami, zejména zástupci škol, školských zařízení, zařízení poskytovatelů zdravotních služeb, orgánů činných v sociální oblasti, orgánů policie, státních zástupců, odborných pracovníků v oblasti náhradní rodinné péče, poskytovatelů sociálních služeb a pověřených osob; pro účast na případové konferenci platí § 38 odst. 7 obdobně.

§ 10 odst. 4 – zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí – oznamovací povinnost poskytovatele zdravotních služeb – informace o ohroženém dítěti

Poskytovatelé zdravotních služeb jsou povinni oznámit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností skutečnosti, které nasvědčují tomu, že jde o děti uvedené v § 6, a to bez zbytečného odkladu poté, kdy se o takové skutečnosti dozví. Pokud o to ten, kdo učinil oznámení podle věty první, požádá, obecní úřad obce s rozšířenou působností ho informuje ve lhůtě 30 dnů ode dne, kdy oznámení obdržel, zda na základě skutečností uvedených v oznámení shledal či neshledal, že jde o dítě uvedené v § 6. Při plnění této povinnosti se nelze dovolávat povinnosti zachovat mlčenlivost podle zvláštního právního předpisu.

§ 10a odst. 1 – zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí – oznamovací povinnost poskytovatele zdravotních služeb – matka opustila dítě v porodnici

Poskytovatel zdravotních služeb je povinen neprodleně oznámit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností, že matka po narození dítěte dítě opustila a zanechala je v jeho zdravotnickém zařízení.

§ 11 – zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí – poradenská činnost

(1) Obecní úřad obce s rozšířenou působností

- a) pomáhá rodičům při řešení výchovných nebo jiných problémů souvisejících s péčí o dítě,
- b) poskytuje nebo zprostředkovává rodičům poradenství při výchově a vzdělávání dítěte a při péči o dítě zdravotně postižené,
- c) pořádá v rámci poradenské činnosti přednášky a kurzy zaměřené na řešení výchovných, sociálních a jiných problémů souvisejících s péčí o dítě a jeho výchovu,
- d) poskytuje osobám vhodným stát se osvojiteli nebo pěstouny poradenskou pomoc související s osvojením dítěte nebo svěřením dítěte do pěstounské péče, zejména v otázkách výchovy dítěte,
- e) poskytuje pomoc při uplatňování nároku dítěte na výživné a při vymáhání plnění vyživovací povinnosti k dítěti, včetně pomoci při podávání návrhu soudu; přitom spolupracuje zejména s orgány pomoci v hmotné nouzi, povinnými osobami, orgány činnými v trestním řízení a soudy.

§ 12 – zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí – obecní úřad obce s rozšířenou působností může uložit rodičům povinnost využít odbornou poradenskou pomoc, pokud rodiče:

- a) nezajistili dítěti odbornou poradenskou pomoc, ačkoliv dítě takovou pomoc nezbytně potřebuje a obecní úřad obce s rozšířenou působností takovou pomoc předtím doporučil,
- b) nejsou schopni řešit problémy spojené s výchovou dítěte bez odborné poradenské pomoci, zejména při sporech o úpravě výchovy dítěte nebo úpravě styku s dítětem,
- c) nevyužili možnosti odborné poradenské pomoci potřebné k překonání problémů rodiny a k odvrácení umístění dítěte do náhradní péče nebo nedbali na doporučení spolupracovat s pověřenými osobami, poskytovateli odborných poradenských služeb nebo mediátorem.

(2) Obecní úřad obce s rozšířenou působností je povinen poskytnout rodiči pomoc po umístění dítěte do zařízení pro výkon ústavní výchovy (§ 28), nebo do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (§ 42), spočívající zejména v pomoci uspořádat rodinné poměry, které by umožnily návrat dítěte do rodiny, při řešení životní a sociální situace, včetně hmotné úrovně rodiny, v pomoci při spolupráci s orgány sociálního zabezpečení, krajskými pobočkami Úřadu práce a dalšími státními a jinými orgány, a za tím účelem také zprostředkuje rodiči odbornou poradenskou pomoc.

§ 13a – zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí – dočasné odejmutí dítěte z péče rodičů na základě rozhodnutí soudu

(1) Vyžaduje-li to zájem dítěte a výchovná opatření podle § 13 odst. 1 nevedla k nápravě, může **soud dočasně odejmout dítě z péče rodičů nebo jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte**; přitom dítěti nařídí nejdéle na 3 měsíce pobyt ve

- a) středisku výchovné péče nebo v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, nebo
- b) zařízení poskytovatele zdravotních služeb nebo v domově pro osoby se zdravotním postižením.

(2) Není-li možné zajistit dítěti potřebnou ochranu a pomoc jiným výchovným opatřením nebo opatřením sociálně-právní ochrany a zároveň není možné zajistit péči o dítě náhradní rodinnou péčí, zejména pěstounskou péčí na přechodnou dobu, může soud rozhodnout o svěřením dítěte do péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc podle odstavce 1 písm. a), jde-li o dítě,

- a) které se ocitlo ve stavu nedostatku řádné péče anebo je-li život dítěte, jeho normální vývoj nebo jeho jiný důležitý zájem vážně ohrožen nebo narušen,
- b) které se ocitlo bez péče přiměřené jeho věku,
- c) tělesně nebo duševně týrané nebo zneužívané, nebo
- d) které se ocitlo v prostředí nebo situaci, které závažným způsobem ohrožují jeho základní práva.

(3) Soud v rozhodnutí označí zařízení, do kterého má být dítě podle odstavce 1 umístěno. Přitom přihlédne k zájmům dítěte a k vyjádření obecního úřadu obce s rozšířenou působností. Soud dbá na umístění dítěte co nejbližší bydlišti rodičů nebo jiných osob dítěti blízkých.

(4) V souvislosti s řešením sporu rodičů o výchově dítěte může soud rozhodnout o pobytu dítěte v zařízení poskytovatele zdravotních služeb podle odstavce 1 písm. b), jen vyžaduje-li to zdravotní stav dítěte a za podmínek, že

- a) je prokázáno, že existuje naléhavá potřeba umístění dítěte do tohoto zařízení s ohledem na zájem dítěte a jeho další citový, psychický a rozumový vývoj,
- b) nepostačuje využití jiných opatření k ochraně dítěte,
- c) je soudem předem omezena doba pobytu dítěte v zařízení poskytovatele zdravotních služeb a
- d) současně je rodičům uložena povinnost využít odbornou poradenskou pomoc směřující k nápravě vztahů v rodině.

§ 15 – zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí – neodkladná sociální péče ohroženému dítěti

(1) Ocitne-li se **dítě bez péče přiměřené jeho věku**, zejména v důsledku úmrtí rodičů nebo jejich hospitalizace, je obecní úřad povinen zajistit takovému dítěti neodkladnou péči; při zajištění této péče zpravidla dá přednost příbuznému dítěti. O uvedeném opatření obecní úřad neprodleně uvědomí obecní úřad obce s rozšířenou působností.

(2) Obecní úřad obce s rozšířenou působností posoudí, zda jsou dostatečně zajištěna práva dítěte a uspokojovány jeho odůvodněné potřeby, nebo zda je potřebné učinit další opatření směřující k ochraně dítěte.

§ 16 – zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí – vážné ohrožení dítěte – předběžné opatření

(1) Ocitne-li se dítě ve stavu nedostatku řádné péče anebo je-li život dítěte, jeho normální vývoj nebo jeho jiný důležitý zájem vážně ohrožen nebo narušen, je obecní úřad obce s rozšířenou působností povinen podat neprodleně návrh soudu na vydání **předběžného opatření**.

(2) Jestliže je dítě vystaveno tělesnému nebo duševnímu násilí ze strany rodiče nebo jiné osoby, která žije s dítětem ve společné domácnosti, může obecní úřad obce s rozšířenou působností podat jménem dítěte soudu návrh na vydání předběžného opatření na uložení opatření k ochraně dítěte před domácím násilím.

§ 53 – zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí – povinnost poskytovatele zdravotních služeb na výzvu OSPOD sdělovat údaje potřebné pro poskytnutí sociálně-právní ochrany

(1) písm. c) Na výzvu orgánů sociálně-právní ochrany jsou poskytovatelé zdravotních služeb povinni sdělit bezplatně údaje potřebné podle tohoto zákona pro poskytnutí sociálně-právní ochrany. Povinnosti zachovávat mlčenlivost podle zákona č. 372/2011 Sb., se nelze dovolávat, jestliže mají být sděleny údaje o podezření z týrání, zneužívání dítěte nebo ze zanedbávání péče o něj. Jde-li však o údaje týkající se zdravotního stavu vyžádané orgánem sociálně-právní ochrany, platí o úhradě zdravotních služeb dle § 15 odst. 9 zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů.

§ 924 – zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník – dítě bez řádné péče

Ocitne-li se dítě ve stavu nedostatku řádné péče bez ohledu na to, zda tu je či není osoba, která má právo o ně pečovat, anebo je-li život dítěte, jeho normální vývoj nebo jeho jiný důležitý zájem vážně ohrožen nebo byl-li narušen, soud upraví předběžně poměry dítěte na nezbytně nutnou dobu; rozhodnutí soudu nepřekáží, pokud dítě není řádně zastoupeno.

§ 367 – zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník – nepřekážení trestného činu (uvedeny pouze trestné činy spadající do oblasti zájmu sociálních pracovníků OSPOD)

(1) Kdo se hodnověrným způsobem dozví, že jiný připravuje nebo páchá trestný čin vraždy (§ 140), zabití (§ 141), **těžkého ublížení na zdraví (§ 145)**, mučení a jiného nelidského a krutého zacházení (§ 149), nedovoleného přerušování těhotenství bez souhlasu těhotné ženy (§ 159), obchodování s lidmi (§ 168), zbavení osobní svobody (§ 170), zavlčení podle § 172 odst. 2 a 3, loupeže (§ 173), braní rukojmí (§ 174), vydírání podle § 175 odst. 3 a 4, neoprávněného nakládání s osobními údaji podle § 180 odst. 4, **znásilnění (§ 185)**, **pohlavního zneužití (§ 187)**, **zneužití dítěte k výrobě pornografie (§ 193)**, **týrání svěřené osoby (§ 198)**, a spáchání nebo dokončení takového trestného činu nepřekazí, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta; stanoví-li tento zákon na některý z těchto trestných činů trest mírnější, bude potrestán oním trestem mírnějším.

(2) Kdo spáchá čin uvedený v odstavci 1, není trestný, nemohl-li trestný čin překazit bez značných nesnází nebo aniž by sebe nebo osobu blízkou uvedl v nebezpečí smrti, ublížení na zdraví, jiné závažné újmy nebo trestního stíhání. Uvedení osoby blízké v nebezpečí trestního stíhání však nezbavuje pachatele trestní odpovědnosti u vybraných trestných činů

(3) Překazit trestný čin lze i jeho včasným oznámením státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu; voják může místo toho učinit oznámení nadřízenému.

§ 368 – zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník – neoznámení trestného činu (uvedeny pouze trestné činy spadající do oblasti zájmu sociálních pracovníků OSPOD)

(1) Kdo se hodnověrným způsobem dozví, že jiný spáchal trestný čin vraždy (§ 140), **těžkého ublížení na zdraví (§ 145)**, mučení a jiného nelidského a krutého zacházení (§ 149), obchodování

s lidmi (§ 168), zbavení osobní svobody (§ 170), braní rukojmí (§ 174), zneužití dítěte k výrobě pornografie (§ 193), **týrání svěřené osoby (§ 198)**, a takový trestný čin neoznámí bez odkladu státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu nebo místo toho, jde-li o vojáka, nadřízenému, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta; stanoví-li tento zákon na některý z těchto trestných činů trest mírnější, bude potrestán oním trestem mírnějším.

(2) Kdo spáchá čin uvedený v odstavci 1, není trestný, nemohl-li oznámení učinit, aniž by sebe nebo osobu blízkou uvedl v nebezpečí smrti, ublížení na zdraví, jiné závažné újmy nebo trestního stíhání.

(3) Oznamovací povinnost podle odstavce 1 nemá advokát nebo jeho zaměstnanec, který se dozví o spáchání trestného činu v souvislosti s výkonem advokacie nebo právní praxe. Oznamovací povinnost nemá také duchovní registrované církve a náboženské společnosti s oprávněním k výkonu zvláštních práv, dozví-li se o spáchání trestného činu v souvislosti s výkonem zpovědního tajemství nebo v souvislosti s výkonem práva obdobného zpovědnímu tajemství. Oznamovací povinnost trestného činu obchodování s lidmi podle § 168 odst. 2 a zbavení osobní svobody (§ 170) nemá též osoba poskytující pomoc obětem trestných činů.

U skutkové podstaty neoznámení trestného činu nejsou na rozdíl od ustanovení § 367 uvedeny trestné činy zasahující do sexuální sféry oběti. U těchto trestných činů nemá osoba oznamovací povinnost dle této právní úpravy. Je na oběti trestného činu, zda podá ve věci trestní oznámení.

§ 53 a násl. – zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování – vedení zdravotnické dokumentace (výňatek)

(1) Poskytovatel je povinen vést a uchovávat zdravotnickou dokumentaci a nakládat s ní podle tohoto zákona a jiných právních předpisů. Zdravotnická dokumentace je souborem informací vztahujících se k pacientovi, o němž je vedena.

(2) Zdravotnická dokumentace podle účelu jejího zaměření obsahuje

a) identifikační údaje pacienta, kterými jsou jméno, popřípadě jména, příjmení, datum narození, identifikátor pacienta přidělený podle zákona o elektronizaci zdravotnictví (dále jen „identifikátor pacienta“), rodné číslo, je-li přiděleno, číslo pojištěnce veřejného zdravotního pojištění, není-li tímto číslem rodné číslo pacienta, adresu místa trvalého pobytu na území České republiky, jde-li o cizince místo hlášeného pobytu na území České republiky a v případě osoby bez trvalého pobytu na území České republiky adresu bydliště mimo území České republiky,

b) pohlaví pacienta,

c) identifikační údaje poskytovatele, kterými jsou jméno, popřípadě jména, příjmení poskytovatele a adresu místa poskytování zdravotních služeb v případě fyzické osoby, obchodní firmu nebo název poskytovatele, adresu sídla nebo adresu místa podnikání v případě právnické osoby, identifikační číslo, bylo-li přiděleno, název oddělení nebo obdobné části, je-li zdravotnické zařízení takto členěno,

d) informace o zdravotním stavu pacienta, o průběhu a výsledku poskytovaných zdravotních služeb a **o dalších významných okolnostech souvisejících se zdravotním stavem pacienta a s postupem při poskytování zdravotních služeb,**

e) údaje zjištěné z rodinné, osobní a pracovní anamnézy pacienta, a je-li to důvodné, též **údaje ze sociální anamnézy,**

f) údaje vztahující se k úmrtí pacienta,

g) další údaje podle tohoto zákona nebo jiných právních předpisů upravujících zdravotní služby nebo poskytování zdravotní péče.

§ 54 – zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování – listinná a elektronická podoba zdravotnické dokumentace

(1) Zdravotnická dokumentace může být za podmínek stanovených tímto zákonem vedena v listinné nebo elektronické podobě nebo v kombinaci obou těchto podob. V elektronické podobě je zdravotnická dokumentace pořizována, zpracovávána, ukládána a zprostředkovávána v digitální formě s využitím informačních technologií.

(2) Zdravotnická dokumentace, včetně jejích samostatných součástí, musí být vedena průkazně, pravdivě, čitelně a musí být průběžně doplňována. Zápisy se provádějí bez zbytečného odkladu. Jde-li o poskytování akutní lůžkové péče, zápis o aktuálním zdravotním stavu pacienta se provádí nejméně jednou denně.

(3) Každý zápis do zdravotnické dokumentace vedené

a) v listinné podobě musí být opatřen

1. uvedením data jeho provedení,

2. podpisem zdravotnického pracovníka nebo jiného odborného pracovníka, který zápis provedl, a otiskem razítka s jmenovkou nebo čitelným přepisem jeho jména, popřípadě jmen, příjmení; to neplatí v případě poskytovatele, který poskytuje zdravotní služby vlastním jménem,

b) v elektronické podobě musí být opatřen identifikátorem záznamu; samotný zápis obsahuje nezměnitelné, nezpochybnitelné a ověřitelné údaje, kterými jsou

1. datum provedení zápisu,

2. identifikační údaje zdravotnického pracovníka nebo jiného odborného pracovníka, který záznam provedl.

(4) Opravy zápisů ve zdravotnické dokumentaci se provádí novým zápisem. Zápis se opatří uvedením data opravy a dalšími náležitostmi podle odstavce 3. Původní zápis musí zůstat čitelný. V doplnění nebo opravě zápisu ve zdravotnické dokumentaci na žádost pacienta se uvede datum a čas provedení zápisu a poznámka, že jde o opravu nebo doplnění na žádost pacienta; zápis se opatří podpisem pacienta a zdravotnického pracovníka, který jej provedl.

§ 65 – zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování –nahlížení do zdravotnické dokumentace, pořizování jejích výpisů nebo kopií (výňatek)

(1) Do zdravotnické dokumentace vedené o pacientovi mohou v přítomnosti zaměstnance pověřeného poskytovatelem nahlížet, pořizovat si její výpisy nebo kopie

a) pacient, zákonný zástupce nebo opatrovník pacienta; do záznamů autorizovaných psychologických metod a popisu léčby psychoterapeutickými prostředky může pacient, zákonný zástupce nebo opatrovník pacienta nahlížet nebo si pořizovat výpisy nebo kopie pouze v rozsahu

záznamu popisu příznaků onemocnění, diagnózy, popisu terapeutického přístupu a interpretace výsledků testů,

b) osoby určené pacientem, zákonným zástupcem nebo opatrovníkem pacienta, pěstoun nebo jiná pečující osoba; v případě záznamů autorizovaných psychologických metod a popisu léčby psychoterapeutickými prostředky se postupuje podle písmene a),

c) osoby blízké zemřelému pacientovi v rozsahu stanoveném v § 33 odst. 4; postupy podle písmene a), b) nebo c) nesmí narušit poskytování zdravotních služeb.

(2) Do zdravotnické dokumentace vedené o pacientovi mohou **bez jeho souhlasu nahlížet**, jestliže je to **v zájmu pacienta** nebo jestliže je to **potřebné pro účely** vyplývající z tohoto zákona nebo jiných právních předpisů, a to **v nezbytném rozsahu**,

a) osoby se způsobilostí k výkonu zdravotnického povolání a **jiní odborní pracovníci v přímé souvislosti s poskytováním zdravotních služeb, kteří jsou zaměstnanci poskytovatele**, a další zaměstnanci poskytovatele v rozsahu nezbytně nutném pro výkon povolání, a dále z důvodu splnění úkolů podle tohoto zákona nebo jiných právních předpisů a při hodnocení správného postupu při poskytování zdravotních služeb,

f) zdravotničtí pracovníci příslušní podle jiných právních předpisů k posuzování zdravotního stavu pro účely sociálního zabezpečení, zejména nemocenského nebo důchodového pojištění, státní sociální podpory, zaměstnanosti, **sociálně-právní ochrany dětí**, sociálních služeb a pomoci v hmotné nouzi,

m) Veřejný ochránce práv v souvislosti s šetřením tak, aby byla zajištěna ochrana citlivých údajů třetích osob,

Osoby uvedené v písmenech b) až n) si mohou pořizovat výpisy nebo kopie zdravotnické dokumentace v rozsahu nezbytném pro splnění účelu nahlížení.

§ 67 – zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování – omezení přístupu do zdravotnické dokumentace zákonnému zástupci

Jestliže jsou ve **zdravotnické dokumentaci vedené o nezletilém pacientovi zaznamenány takové údaje o jeho zákonném zástupci**, pěstounovi nebo jiné pečující osobě, o kterých se zdravotnický pracovník dozvěděl při poskytování zdravotních služeb a z nichž lze **vyvodit podezření na zneužívání nebo týrání pacienta nebo ohrožování jeho zdravého vývoje**, může poskytovatel **omezit zpřístupnění zdravotnické dokumentace** tomuto zákonnému zástupci, popřípadě oběma zákonným zástupcům, pěstounovi nebo jiné pečující osobě, pokud uzná, že toto omezení je v zájmu pacienta. Přístup do zdravotnické dokumentace lze omezit pouze ve vztahu k údajům, z nichž vyplývají skutečnosti uvedené ve větě první. Obdobně se postupuje, má-li zdravotnický pracovník podezření na zneužívání nebo týrání pacienta s omezenou svéprávností, nebo jiného pacienta, který není nezletilým pacientem nebo pacientem s omezenou svéprávností.

Dle ustanovení § 1 odst. 1 písm. g) vyhlášky č. 98/2012 Sb., se do zdravotnické dokumentace zapisují informace o průběhu a výsledku poskytovaných zdravotních služeb a **o dalších významných okolnostech souvisejících se zdravotním stavem pacienta** a s postupem při poskytování zdravotních služeb, včetně anamnestických údajů potřebných pro poskytování zdravotních služeb,

Přístupy ZSP do NIS a zdravotnické dokumentace

Nemocniční informační systém není zdravotnickou dokumentací ve smyslu zákona č. 372/2011 Sb.

„Současné nemocniční informační systémy se soustředí na integraci všech klinických, finančních a administrativních informací spojených s poskytováním zdravotní péče pacientům. V této souvislosti se také označují jako systémy patientsky orientované (patient centered). Nemocniční informační systémy dnes zahrnují celou řadu modulů od modulů klinických, finančních a administrativních až po moduly podpůrné, jakými jsou například vedení skladů, doprava či stravovací provoz.“¹

Přístup do zdravotnické dokumentace je upraven v ustanovení § 65 odst. 2 písm. zákona č. 372/2011 Sb. – viz výše.

Přístup do NIS bude upraven vnitřním předpisem poskytovatele zdravotních služeb.

Vedení zdravotnické dokumentace o nenarozeném dítěti

Není možné vést zdravotnickou dokumentaci o dosud nenarozeném dítěti. Toto lze dovodit mimo jiné z ustanovení § 53 zákona č. 372/2011 Sb.

Standardizace postupů zdravotně sociálních pracovníků, vzory dokumentace ZSP

V zákoně č. 372/2011 Sb. a ani v prováděcí vyhlášce č. 98/2012 Sb., není konkretizované vedení dokumentace ZSP. Proto se na vedení dokumentace vztahuje standardní úprava v uvedených právních předpisech.

Problematika ambulantních porodů

Pojem tzv. ambulantní porod není zákonným pojmem. Pokud se žena rozhodne pro ambulantní porod, oznámí tuto skutečnost při příjmu na porodní sál. Pokud po porodu již není medicínská indikace k hospitalizaci ženy či dítěte, je možné ženu s dítětem propustit z péče. Ošetřující lékař ženu poučí, že se má dostavit na vyšetření, která by byla v případě setrvání ve zdravotnickém zařízení provedena do doby propuštění. Jedná se zejména o vyšetření ortopedem kyčlí, screening zraku a sluchu, odběr kapky krve z patičky dítěte na vyšetření vrozených vývojových vad. Tato vyšetření probíhají do 48 hodin po porodu. Pokud žena zůstává v porodnici, toto všechno probíhá během 2 až 3denní hospitalizace. Pokud odejde po porodu domů, již si to musí zajistit sama. K tomuto blíže Věstník Ministerstva zdravotnictví z roku 2013, částka 8 upravující „Postup poskytovatelů zdravotních služeb při propouštění novorozenců do vlastního sociálního prostředí“, více na webových stránkách:

https://cneos.cz/wp-content/uploads/2022/08/Ve%CC%8Cstni%CC%81k-MZ-C%CC%8CR-2013_8.pdf

¹ <https://moodle.zshk.cz/mod/page/view.php?id=1982>

Problematika negativních reversů (matka odchází za dalším dítětem do své domácnosti)

Dle ustanovení § 34 odst. 3 zákona č. 372/2011 Sb., pacientovi, kterému byla podána informace o zdravotním stavu nebo se podání informace podle § 32 odst. 1 vzdal a který odmítá vyslovit souhlas s poskytnutím zdravotních služeb, nejde-li o případ, kdy lze zdravotní služby poskytnout bez souhlasu, je opakovaně podána informace o jeho zdravotním stavu v rozsahu a způsobem, ze kterého je zřejmé, že neposkytnutí zdravotních služeb může vážně poškodit jeho zdraví nebo ohrozit život. Jestliže pacient i nadále odmítá vyslovit souhlas, učiní o tom písemné prohlášení (revers).

Za nezletilé dítě může revers vyjádřit zákonný zástupce. Pokud však situace vyžaduje poskytnutí péče nezbytné k záchraně života či zamezení vážného poškození zdraví, se ale k negativním pokynům zákonného zástupce nepřihlíží a péče ze strany zdravotnických pracovníků je poskytnuta i případně proti jejich vůli.

Propuštění novorozence s matkou z porodnice není podmíněno sepsáním reversu. Revers by matka podepisovala, pokud by odmítala poskytnutí zdravotních služeb, což nastává v případě neprovedení novorozeneckých screeningů. V souladu s výše uvedeným Metodickým návodem je považováno za **možné ohrožení zdraví dítěte neprovedení screeningových vyšetření v porodnici u dítěte**. Metodický návod upravuje v příloze 1 poučení pro rodiče v případě propuštění dítěte dříve než 72 hodin po porodu a v příloze 2 vzor odmítnutí poskytnutí navržených zdravotních služeb.

Žádanka pro setkání se zdravotně sociálním pracovníkem – je nutný souhlas rodiče?

Činnosti zdravotně sociálních pracovníků jsou upraveny v ustanovení § 9 vyhlášky č. 55/2011 Sb., o činnostech zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků.

Zdravotně-sociální pracovník vykonává činnosti podle § 3 odst. 1 a dále bez odborného dohledu a **bez indikace** může (výňatek)

- a)** provádět sociální prevenci, včetně depistážní činnosti, zaměřenou na cílené a včasné vyhledávání jedinců, kteří se v důsledku své nemoci nebo nemoci blízkých osob mohou ocitnout nebo se již ocitli v nepříznivé sociální situaci,
- b)** provádět sociální šetření u pacientů a posuzovat životní situace pacienta ve vztahu k onemocnění nebo k jeho následkům, podle potřeby objektivizovat rozbor sociální situace návštěvní službou v rodinách, na základě spolupráce s orgány veřejné správy, popřípadě dalšími subjekty a o zjištěných skutečnostech zpracovávat zprávu o posouzení životní situace pacienta,
- c)** sestavovat plán psychosociální intervence do životní situace pacienta, včetně rozsahu, druhu a potřeby sociálních opatření, ve spolupráci s dalšími zdravotnickými pracovníky tato opatření realizovat,
- d)** zajišťovat sociálně-právní poradenství ve vztahu k onemocnění nebo k jeho následkům,
- g)** v rozsahu své odborné způsobilosti vykonávat činnosti při přípravě propuštění pacientů, včetně zajištění další péče a služeb,

Z výše uvedeného lze dovodit, že k činnosti zdravotně sociálních pracovníků nepotřebuje souhlas zákonného zástupce ve vztahu k ohroženému dítěti, neboť zákonný předpis uvádí možnost činnosti i bez indikace, tzn. může se zaměřit na veškeré osoby spadající do sledované populace pacientů.

Hranice určující míru ohroženého dítěte tzv. oranžové a červené děti

Poskytovatelé zdravotních služeb jsou dle úpravy v ustanovení § 10 odst. 4 zákona č. 359/1999 Sb., povinni oznámit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností skutečnosti, které nasvědčují tomu, že jde o děti uvedené v § 6, a to bez zbytečného odkladu poté, kdy se o takové skutečnosti dozví. Pokud o to poskytovatel zdravotních služeb požádá, obecní úřad obce s rozšířenou působností ho informuje ve lhůtě 30 dnů ode dne, kdy oznámení obdržel, zda na základě skutečností uvedených v oznámení shledal či neshledal, že jde o dítě uvedené v § 6. Při plnění této oznamovací povinnosti se nelze dovolávat povinnosti zachovat mlčenlivost podle zákona č. 372/2011 Sb.

Zde je **otázkou k diskuzi**, zda neoznačit za tzv. oranžové děti, ty děti, v jejichž situaci vzniká poskytovatelům zdravotních služeb oznamovací povinnost dle zákona č. 359/1999 Sb. A za tzv. červené děti označit děti, u kterých vzniká zdravotníkům povinnost překazit či oznámit spáchání trestného činu dle trestního zákoníku. K tomuto výčet trestných činů uvedených v ustanovení § 367 a 368 trestního zákoníku (viz výše).

Dokument definující situace ohrožení dítěte („červené vlajky“) vyjmenovává situace, ve kterých by poskytovatelé zdravotních služeb měli plnit oznamovací povinnost dle ustanovení § 10 odst. 4 zákona č. 359/1999 Sb.

Součinnost – spolupráce s OSPOD – úprava terminologie a s tím související kompetence zdravotně sociálních pracovníků

Oznamovací povinnosti poskytovatele zdravotních služeb – v rámci poskytovatele může být ve vnitřním řádu upraveno, že toto oznámení činí zdravotně sociální pracovník. Může to být ale i jiná pověřená osoba v rámci struktury poskytovatele zdravotních služeb.

- a) **Plnění oznamovací povinnosti** dle ustanovení § 10 odst. 4 zákona č. 359/1999 Sb. – oznámení na základě **vlastního zjištění – oznámení**
- b) **Plnění oznamovací povinnosti** dle ustanovení § 53 odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb. – oznámení **na výzvu OSPOD – oznámení**
- c) **Plnění oznamovací povinnosti** dle ustanovení § 10a zákona č. 359/1999 Sb. – **oznámení**

§ 7 – podnět OSPOD

(1) Každý je oprávněn upozornit na závadné chování dětí jejich rodiče.

(2) Každý je oprávněn upozornit orgán sociálně-právní ochrany na porušení povinností nebo zneužití práv vyplývajících z rodičovské odpovědnosti, na skutečnost, že rodiče nemohou plnit povinnosti vyplývající z rodičovské odpovědnosti, nebo na skutečnosti uvedené v § 6 písm. b) až h); tím není dotčena povinnost vyplývající ze zvláštního právního předpisu.

§ 52 – sociální šetření

(1) Zaměstnanci v orgánech sociálně-právní ochrany, zaměstnanci kraje zařazení do krajského úřadu, zaměstnanci obce zařazení do obecního úřadu a zaměstnanci obce s rozšířenou působností zařazení do obecního úřadu jsou oprávněni v souvislosti s plněním úkolů podle tohoto zákona navštěvovat dítě a rodinu, ve které žije, v obydlí a zjišťovat v místě bydliště dítěte, ve škole a ve školském zařízení, v zařízení poskytovatele zdravotních služeb, v zaměstnání nebo v jiném prostředí, kde se dítě zdržuje, jak rodiče nebo jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte o dítě pečují, v jakých sociálních podmínkách dítě žije a jaké má dítě chování.

(2) Zaměstnanci v orgánech sociálně-právní ochrany, zaměstnanci kraje zařazení do krajského úřadu, zaměstnanci obce zařazení do obecního úřadu a zaměstnanci obce s rozšířenou působností zařazení do obecního úřadu jsou oprávněni pořídit obrazové snímky a obrazové a zvukové záznamy dítěte a prostředí, v němž se dítě zdržuje, je-li to třeba pro účely ochrany práv dítěte.

Pracovníci OSPOD provádí sociální šetření na základě plnění oznamovací povinnosti či z podnětu, který je sdělen či na základě vlastních zjištění. **Není možné požádat o provedení sociálního šetření poskytovatelem zdravotních služeb.** Poskytovatel zdravotních služeb po učiněném oznámení má právo požádat obecní úřad obce s rozšířenou působností o informaci ve lhůtě 30 dnů ode dne, kdy OSPOD oznámení obdržel, zda na základě skutečností uvedených v oznámení shledal či neshledal, že jde o dítě, na které se sociálně-právní ochrana zaměřuje.

Oznámení OSPOD o narození dítěte předané v době těhotenství tzv. rizikové matky do všech porodnic v regionu

Obecní úřad obce s rozšířenou působností může **na vyžádání** podle ustanovení § 51 odst. 4 písm. e) zákona č. 359/1999 Sb., poskytovat potřebné údaje poskytovateli zdravotních služeb. Pokud by si poskytovatel zdravotních služeb vyžádal informace, je na OSPOD, zda informaci poskytne. Předání informace o budoucím porodu tzv. rizikové matky do všech porodnic v regionu proto nespĺňuje podmínky pro zpracování osobních údajů podle GDPR a ani nenachází oporu v současné úpravě zákona č. 359/1999 Sb. V zájmu ohrožených dětí je však třeba doporučit úzkou spolupráci mezi pracovníky OSPOD a poskytovateli zdravotních služeb.

Indikace k vyšetření dítěte na přítomnost drog – definice neodkladné a akutní péče – neinvazivní vyšetření prováděné ze smolky

Je třeba vycházet z posouzení, zda se jedná o neodkladnou či akutní péči, která je poskytována i bez souhlasu rodičů či se jedná o odkladnou péči, u které se předpokládá souhlas rodičů.

Neodkladná péče (pokud se nejedná o hospitalizaci a poskytování zdravotních služeb bez souhlasu²) a **akutní péče** je poskytována na základě **rozhodnutí zdravotnického pracovníka**, pokud souhlas zákonného zástupce nelze získat bez zbytečného odkladu.

² **léčba bez souhlasu** – zdrav. služby nezbytné k záchraně života nebo zamezení vážného poškození zdraví; léčba vážné duševní poruchy, pokud by v důsledku jejího neléčení došlo se vsí pravděpodobností k vážnému poškození zdraví pacienta

Pokud by šlo o **neodkladné zdravotní služby** nutné k záchraně života nebo zamezení vážného poškození zdraví, léčba vážné duševní poruchy nebo v případě týrání nezletilého dítěte ze strany zákonných zástupců, je lékař **povinen postupovat lege artis** a nebrat v úvahu nesouhlas žádného ze zákonných zástupců ani samotného nezletilého a poskytnout mu neodkladné zdravotní služby.

Definice neodkladní péče:

- neodkladná péče, jejímž účelem je zamezit nebo omezit vznik náhlých stavů, které bezprostředně ohrožují život nebo by mohly vést k náhlé smrti nebo vážnému ohrožení zdraví, nebo způsobují náhlou nebo intenzivní bolest nebo náhlé změny chování pacienta, který ohrožuje sebe nebo své okolí.

Definice akutní péče:

- akutní péče, jejímž účelem je odvrácení vážného zhoršení zdravotního stavu nebo snížení rizika vážného zhoršení zdravotního stavu tak, aby byly včas zjištěny skutečnosti nutné pro stanovení nebo změnu individuálního léčebného postupu nebo aby se pacient nedostal do stavu, ve kterém by ohrozil sebe nebo své okolí.

Neodkladná péče bez souhlasu u nezletilého pacienta:

- v případě léčby duševní poruchy, pokud by v důsledku jejího neléčení došlo se vši pravděpodobností k vážnému poškození zdraví
- zdravotní služby nezbytné k záchraně života nebo zamezení vážného poškození zdraví

Tato neodkladná péče je poskytována **bez souhlasu pacienta i jeho zástupce**. O hospitalizaci nezletilého pacienta v případě neodkladné péče je třeba informovat zákonného zástupce či jinou osobu blízkou. Pokud se nepodaří tyto osoby sehnat, je třeba informovat Policii ČR.

Opuštění zdravotnického zařízení s dítětem či bez dítěte po porodu

Opuštění dítěte po narození matkou – poskytovatel zdravotních služeb má povinnost neprodleně oznámit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností (konkrétně OSPOD), že **matka opustila po narození dítě** a zanechala jej ve zdravotnickém zařízení. Toto oznámení se zakládá do zdravotnické dokumentace pacienta, tzn. nezletilého dítěte. K tomuto blíže úprava v ustanovení § 1 odst. 2 písm. r) vyhlášky č. 98/2012 Sb., dle které se do zdravotnické dokumentace vkládá záznam o podezření lékaře ze syndromu týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte, o přijatých opatřeních a o splnění oznamovací povinnosti v souladu s příslušnými právními předpisy (§ 10 odst. 4 zákona č. 359/1999 Sb.).

Opuštění zdravotnického zařízení matkou i s dítětem – oznámení OSPOD, pokud by se jednalo o ohrožené dítě ve smyslu ustanovení § 6 zákona č. 359/1999 Sb. – otázka, pod jakou úpravu podřadit konkrétní dítě. Zákon však uvádí demonstrativní, nikoliv taxativní výčet a je možné výkladem dovodit, že u konkrétního dítěte se bude jednat o ohrožení a bude se tak jednat o dítě, na které se sociálně-právní ochrana zaměřuje.

Úloha OSPOD u dětí, které nejsou vedeny v evidenci podle 6 § zákona č. 359/1999 Sb.

Úkony v rámci části III zákona č. 359/1999 Sb. – viz výše

Lhůta pro kontrolu novorozenců – Vyhláška č. 39/2012 Sb., o dispensární péči

Doporučená doba 72 hodin na propuštění novorozence po porodu – jedná se o doporučení České neonatologické společnosti JEP a bližší úprava je uvedena ve Věstníku Ministerstva zdravotnictví z roku 2013, částka 8 upravující Postup poskytovatelů zdravotních služeb při propouštění novorozenců do vlastního sociálního prostředí, více na webových stránkách:

https://cneos.cz/wp-content/uploads/2022/08/Ve%CC%8Cstni%CC%81k-MZ-C%CC%8CR-2013_8.pdf

Souhlas s hospitalizací u nezletilého pacienta – kdo jej uděluje? Jsou nějaké výjimky? Jak se postupuje v případě, že rodič odmítne poskytnutí péče, neudělí souhlas?

Souhlas s hospitalizací vyjadřuje zákonný zástupce. Je třeba jej sepsat písemně, není možné ústní vyjádření souhlasu.

Hospitalizace pacienta a poskytování zdravotních služeb **bez souhlasu**

§ 38 odst. 1 písm. c) zákona č. 372/2011 Sb., hospitalizace bez souhlasu – zdravotní stav pacienta vyžaduje poskytnutí neodkladné péče a zároveň neumožňuje, aby vyslovil souhlas.

(2) Nezletilého pacienta lze bez souhlasu zákonného zástupce nebo opatrovníka hospitalizovat též v případě, jde-li o **podezření** na týrání, zneužívání nebo **zanedbávání**.

(4) Nezletilému pacientovi lze bez souhlasu poskytnout neodkladnou péči, jde-li o

a) případy léčby vážné duševní poruchy, pokud by v důsledku jejího neléčení došlo se vši pravděpodobností k vážnému poškození zdraví pacienta, nebo

b) zdravotní služby nezbytné k záchraně života nebo zamezení vážného poškození zdraví.

(5) Nezletilému pacientovi lze poskytnout neodkladnou péči bez souhlasu zákonného zástupce, pokud je u něj podezření na týrání, zneužívání nebo zanedbávání.

(6) Poskytovatel je povinen o hospitalizaci informovat osobu určenou ve zdravotnické dokumentaci, není-li taková osoba, některou z osob blízkých, popřípadě osobu ze společné domácnosti, nebo zákonného zástupce pacienta, pokud jsou mu známy. Není-li mu žádná osoba známa nebo ji nelze zastihnout, informuje Policii České republiky.

Rozpor v názoru na péči u rodičů – zákonných zástupců (Jak se postupuje v případě, že jeden z rodičů provedení výkonu, poskytnutí péče žádá a druhý odmítá?)

Pokud hrozí při rozhodování o záležitostech dítěte **nebezpečí z prodlení**, může jeden z rodičů **rozhodnout**. Je však třeba, aby informoval druhého rodiče o svém rozhodnutí. Je stanoveno pravidlo, podle kterého se nahlíží na rozhodování jednoho z rodičů. Tímto pravidlem se řídí i lékař, pokud jedná s jedním z rodičů. Jedná-li jeden z rodičů v záležitosti dítěte sám vůči třetí osobě (např. lékařem), která je **v dobré víře**, má se za to, že **jedná se souhlasem druhého rodiče. Lékař není povinen zjišťovat názor druhého z rodičů**. Nemá-li rodič pozastavenou rodičovskou odpovědnost či není-li zbaven rodičovské odpovědnosti, má **plné právo na informaci** o zdravotním stavu nezletilého dítěte. Není rozhodující, zda je nezletilé dítě svěřené do péče

jednomu z rodičů – druhý rodič má právo na informace. Toto však neplatí, pokud se jedná o případy podezření na týrání či zneužívání nezletilého dítěte.

Lékař se může setkat s tím, že rodiče nebudou ve shodě, co se týče poskytovaných zdravotních služeb. Lékař však **není povinen zjišťovat názor druhého z rodičů** a postačí mu vyjádření souhlasu s poskytnutím zdravotních služeb od jednoho z rodičů. Pokud se druhý rodič aktivně přihlásí a nesouhlasí s poskytnutím zdravotních služeb a sepíše písemný informovaný nesouhlas – **revers** – zákrok se neprovede.

Pokud se jedná o **významnou záležitost** týkající se dítěte, věc se ponechá na **rozhodnutí opatrovnického soudu**, rozhoduje soud I. stupně (okresní soudy, v Praze obvodní soudy) podle místa bydliště dítěte. **Občanský zákoník definuje, co se považuje za významnou záležitost** – zejména nikoli běžné léčebné a obdobné zákroky atd. **Obecně** nedohodnou-li se rodiče v záležitosti, která je pro dítě významná zejména se zřetelem k jeho zájmu, **rozhodne soud na návrh rodiče**; to platí i tehdy, vyloučil-li jeden rodič z rozhodování o významné záležitosti dítěte druhého rodiče.

Jak postupovat v situaci, pokud je matka mladší 18 let, ale otec je již straší 18 let? A pak situace opačná – matka je nad 18 let, otec pod 18 let.

V tomto případě se rodičovská odpovědnost koncentruje v rukách zletilého rodiče. Rodičovskou odpovědnost tak vykonává jeden rodič. „Za druhého rodiče“ se nedeleguje žádný zástupce. V momentě plné svéprávnosti nezletilého rodiče vzniká jeho rodičovská odpovědnost.

Utajený porod versus adopce dítěte (ačkoliv proběhne utajený porod dle § 37 zákona č. 372/2011 Sb., je následně kontaktován OSPOD a ten nerespektuje přání rodičky a informuje o narození dítěte širší rodinu, lze tento postup nějak právně ošetřit, využití institutu utajeného porodu pak postrádá logiku?

Ustanovení § 37 zákona č. 372/2011 Sb., upravuje podmínky pro utajený porod.

(1) Žena s trvalým pobytem na území České republiky, nejedná-li se o ženu, jejímuž manželu svědčí domněnka otcovství, má právo na utajení své osoby v souvislosti s porodem.

(2) Žena, jestliže hodlá v souvislosti s porodem utajit svou totožnost, předloží poskytovateli poskytujícímu příslušné zdravotní služby písemnou žádost o utajení své totožnosti při porodu (dále jen „utajený porod“); součástí žádosti je prohlášení ženy, že nehodlá o dítě pečovat.

(3) Provedením utajeného porodu se rozumí takové postupy při poskytování zdravotních služeb ženě v souvislosti s těhotenstvím a porodem, které zachovají její anonymitu, s výjimkou postupů, které jsou potřebné k zajištění úhrady zdravotních služeb z veřejného zdravotního pojištění.

Zde se jedná o **anonymitu ženy**, není zákonem **deklarováno právo dítěte na anonymitu**. Jde o právo na utajení osoby rodičky, jedná se o specifické vedení zdravotnické dokumentace. Žena sepisuje žádost, že o dítě po porodu nehodlá pečovat. Není blíže uvedeno, jaký by nastal postup, pokud by žena tuto žádost nese-psala. Lze se domnívat, že žena bude mít zájem na utajení své osoby, avšak bude mít zájem se o dítě starat.

V praxi je však problematické prokázat, zda je žena vdaná či by otci dítěti svědčila tzv. 2. domněnka otcovství, neboť zápis o rodinném stavu již není obligatorní zapisovanou informací. Proto se doporučuje sepsat i **čestné prohlášení**, ve kterém matka deklaruje svůj rodinný stav.

Zdravotní péče související s těhotenstvím a porodem dítěte, jehož matka požádala o utajený porod, patří mezi zdravotní služby hrazené z veřejného zdravotního pojištění. Tuto péči hradí zdravotní pojišťovna, kterou na základě identifikačních údajů pojištěnce o úhradu požádá příslušný poskytovatel zdravotních služeb.

Dle komentářů k zákonu se jedná o specifické vedení zdravotnické dokumentace, k tomuto blíže ustanovení § 56 zákona č. 372/2011 Sb.

Vedení zdravotnické dokumentace v případě utajeného porodu

(1) Zdravotnická dokumentace o utajeném porodu je vedena v rozsahu zdravotních služeb souvisejících s těhotenstvím a utajeným porodem. Odděleně od zdravotnické dokumentace je vedeno jméno, popřípadě jména, příjmení ženy, které jsou poskytovány v souvislosti s těhotenstvím a utajeným porodem zdravotní služby, písemná žádost o utajení porodu, datum narození ženy a datum porodu.

(2) Po ukončení hospitalizace ženy, která utajeně porodila, poskytovatel doplní zdravotnickou dokumentaci o údaje uvedené v odstavci 1, vloží ji do vhodného obalu, který zapečetí a označí bezpečnostním kódem, který bude předán též pacientce. Otevření takto zapečetěné zdravotnické dokumentace je možné jedině na základě rozhodnutí soudu; to neplatí, požádá-li o otevření zdravotnické dokumentace žena, která utajeně porodila.

(3) V případě zdravotnické dokumentace vedené v elektronické podobě se zdravotnická dokumentace převede do listinné podoby; současně se elektronická podoba zdravotnické dokumentace odstraní z informačního systému.

Osobní údaje ženy, která požádala o utajení své totožnosti při porodu, nepodléhají zpracování v Národním registru reprodukčního zdraví. V případě utajeného porodu se do matriky nezapisují údaje o rodičích dítěte, k tomuto blíže ustanovení § 14 odst. 1 zákona č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů. Hlášení o narození dítěte obsahuje informaci, že se jedná o případ utajeného porodu a matrice jej předává poskytovatel zdravotních služeb, v jehož zdravotnickém zařízení byl porod ukončen. **Jméno a příjmení matky sice není uvedeno v knize narození, ale informace jsou vedeny ve sbírce listin u matričního úřadu. Lze tak zjistit identitu matky.**

Dítěti je dle ustanovení § 19 odst. 6 zákona č. 301/2000 Sb. **určeno i příjmení**, ze kterého lze dovodit totožnost matky. Pokud není znám otec dítěte, zapíše se do knihy narození příjmení matky v době narození dítěte.

Po utajeném porodu se ve vztahu k dítěti postupuje podobně, jako když se o dítě neprojevuje zájem a soud rozhodne o nezájmu o dítě ve smyslu ustanovení § 820 občanského zákoníku.

Matkou je žena, která dítě porodila – dle ustanovení § 775 občanského zákoníku, **má i rodičovskou odpovědnost**, která zaniká svěřením dítěte do předadopční péče.

Dle ustanovení § 924 občanského zákoníku, **ocitne-li se dítě ve stavu nedostatku řádné péče** bez ohledu na to, zda tu je či není osoba, která má právo o ně pečovat, anebo je-li život dítěte, jeho normální vývoj nebo jeho jiný důležitý zájem vážně ohrožen nebo byl-li narušen, **soud upraví předběžně poměry dítěte na nezbytně nutnou dobu**; rozhodnutí soudu nepřekáží, pokud dítě není řádně zastoupeno. Na základě tohoto ustanovení se **předává OSPODu informace o narozeném dítěti z utajeného porodu a pro nedostatek péče OSPOD podává do 24 hodin** dle ustanovení § 452 zákona č. 293/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, **návrh soudu na umístění dítěte do péče.**

Dle ustanovení § 452 zákona č. 293/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ocitlo-li se nezletilé dítě ve stavu nedostatku řádné péče bez ohledu na to, zda tu je či není osoba, která má právo o dítě pečovat, nebo je-li život dítěte, jeho normální vývoj nebo jiný důležitý zájem vážně ohrožen nebo byl-li narušen, soud předběžným opatřením upraví poměry dítěte tak, že nařídí, aby **dítě bylo umístěno ve vhodném prostředí**, které v usnesení označí.

Dítěti narozenému z utajeného porodu je dle ustanovení § 943 občanského zákoníku **jmenován opatrovník**. Soud jmenuje dítěti opatrovníka, nehájí-li zákonný zástupce dostatečně zájmy dítěte, nebo je-li toho v zájmu dítěte zapotřebí z jiného důvodu. Jmenovaný opatrovník má **právo podat návrh na zahájení řízení vždy, je-li z hlediska zájmu dítěte zapotřebí**, aby soud nebo jiný orgán veřejné moci v záležitosti dítěte rozhodl.

Sociální služby poskytované ve zdravotnickém zařízení lůžkové péče – sociální hospitalizace

Sociální hospitalizace je upravena v ustanovení § 52 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách – viz níže výňatek ze zákonné úpravy.

Ve zdravotnických zařízeních lůžkové péče se poskytují pobytové sociální služby osobám, které již nevyžadují lůžkovou péči, ale vzhledem ke svému zdravotnímu stavu nejsou schopny se obejít bez pomoci jiné fyzické osoby a nemohou být proto propuštěny ze zdravotnického zařízení lůžkové péče do doby, než jim je zabezpečena pomoc osobou blízkou nebo jinou fyzickou osobou nebo zajištěno poskytování terénních nebo ambulantních sociálních služeb anebo pobytových sociálních služeb v zařízeních sociálních služeb.

- a)** poskytnutí ubytování,
- b)** poskytnutí stravy,
- c)** pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu,
- h)** pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

Směrnice MPSV o vedení spisové dokumentace – založení spisu Om

SMĚRNICE MINISTERSTVA PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ č. j.: 2013/26780-21 ze dne 19. září 2013 o stanovení rozsahu evidence dětí a obsahu spisové dokumentace o dětech vedené orgány sociálně-právní ochrany dětí a o stanovení rozsahu evidence a obsahu spisové dokumentace v oblasti náhradní rodinné péče upravuje vedení spisové dokumentace.

Čl. 2 upravuje zařazení dětí do základní evidence. Obecní úřad obce s rozšířenou působností zařazuje děti do základní evidence na základě nejrůznějších oznámení. Pro potřeby tohoto projektu se bude jednat zejména o následující:

- vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny podle § 10 odst. 3 písm. c) zákona č. 359/1999 Sb. o tom, že se jedná o dítě uvedené v § 6,
- oznámení o přijetí dítěte do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc podle § 10 odst. 4 a § 42 odst. 12 zákona č. 359/1999 Sb.,
- oznámení poskytovatele zdravotních služeb podle § 10a odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb.,
- oznámení rodiče podle § 10a odst. 4 zákona č. 359/1999 Sb. a § 823 odst. 1 občanského zákoníku o tom, že dítě bylo předáno do péče budoucímu osvojiteli,
- oznámení obecního úřadu podle § 37 odst. 2 zákona č. 359/1999 Sb. o přijetí opatření k ochraně dítěte uvedeného v § 2 odst. 3 zákona č. 359/1999 Sb., které se ocitlo ve stavu nedostatku řádné péče nebo jehož život, příznivý vývoj nebo jiný důležitý zájem jsou vážně ohroženy nebo narušeny.

18 let oběť – sexuální nátlak – ustanovení § 186 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Sexuální nátlak

(1) Kdo jiného násilím, pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování, nebo kdo k takovému chování přiměje jiného zneužívaje jeho bezbrannosti, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta nebo zákazem činnosti.

(2) Stejně bude potrestán pachatel, který přiměje jiného k pohlavnímu styku, k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování zneužívaje jeho závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu.

(3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2

a) **na dítěti**, nebo

b) nejméně se dvěma osobami.

(4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 se zbraní,

b) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 na osobě ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody, ochranného léčení, zabezpečovací detence, ochranné nebo ústavní výchovy anebo v jiném místě, kde je omezována osobní svoboda, nebo

c) spáchá-li takový čin jako člen organizované skupiny.

(5) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 **na dítěti mladším patnácti let**, nebo

b) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví.

(6) Odnětím svobody na deset až šestnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 smrt.

(7) Příprava je trestná.

Konziliární vyšetření – je nutný souhlas pacienta?

Pro konziliární vyšetření, při kterém je pacientovi poskytována zdravotní služba, prováděn zdravotní zákrok, je vyžadován souhlas pacienta. Tento souhlas nemusí být v písemné podobě, stačí souhlas pacienta fakticky projevený tím, že pacient přijde na konziliární vyšetření.

Pro kontakt ZSP s rodičkou či matkou novorozence se nevyžaduje písemný informovaný souhlas. Postačí faktický souhlas vyjádřen tak, že matka bude hovořit se zdravotně sociálním pracovníkem. Tento pracovník je vnímán jako člen multidisciplinárního týmu.

K činnostem zdravotně sociálního pracovníka lze uvést další úpravu ze zákona č. 372/2011 Sb.:

- Dle ustanovení § 46 odst. 1) písm. c) je poskytovatel povinen zajistit, aby byl pacient informován o dalších zdravotních službách a dalších možných **sociálních službách**, které mohou zlepšit jeho zdravotní stav, zejména o **možnostech sociální, pracovní a pedagogické rehabilitace**.
- Dle ustanovení § 47 odst. 2 **má-li být propuštěn pacient**, u něhož není zajištěna další péče, poskytovatel o tom včas informuje obecní úřad obce s rozšířenou působností příslušný podle adresy místa trvalého pobytu pacienta, a má-li pacient trvalý pobyt na území hlavního města Prahy, informuje Magistrát hlavního města Prahy; obdobně **postupuje u nezletilých pacientů se závažnou sociální problematikou v rodině**.

I když respektujeme právo matky na seburčení, je oprávněna podepsat revers ohledně určitých zdravotních služeb, stejně má poskytovatel oznamovací povinnost podle ustanovení § 47 odst. 2 zákona č. 372/2011 Sb.

Zde vyvstává povinnost poskytovatele zdravotních služeb zajistit tuto péči o ohrožené děti a zajistit jim kontakt se zdravotně-sociálním pracovníkem.

Zdravotně-sociální pracovníci by uvítali možnost depistáže a za tímto účelem by chtěli být přítomni setkání s pacienty během vizit. Toto se prý daří pouze na několika odděleních. Převládá systém vyžádání sociálního konzilia prostřednictvím žádanky zadané do NIS.

Zákon o sociálních službách – vedení dokumentace

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, neupravuje vedení dokumentace. Toto je ponecháno na standardech kvality sociálních služeb. Takže úprava je ponechána na jednotlivých poskytovatelích sociálních služeb.

Vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách – činnosti sociálních pracovníků – vedení dokumentace

Příloha č. 2 k vyhlášce č. 505/2006 Sb. upravuje obsah standardů kvality sociálních služeb.

K tomuto je úprava obsahu dokumentace o poskytování sociální služby:

- a) Poskytovatel má písemně zpracována vnitřní pravidla pro zpracování, vedení a evidenci dokumentace o osobách, kterým je sociální služba poskytována, včetně pravidel pro nahlížení do dokumentace; podle těchto pravidel poskytovatel postupuje;
- b) Poskytovatel vede anonymní evidenci jednotlivých osob v případech, kdy to vyžaduje charakter sociální služby nebo na žádost osoby;
- c) Poskytovatel má stanovenou dobu pro uchování dokumentace o osobě po ukončení poskytování sociální služby.

Zdravotně sociální pracovník má přístup do zdravotnické dokumentace vedené dle zákona č. 372/2011 Sb.

Povinnost podrobit se screeningu – může matka vyjádřit nesouhlas s provedením screeningu?

Je třeba, aby rodič vyjádřil s odběrem a provedením novorozeneckého screeningu souhlas.

K této problematice přikládám text Metodického pokynu MZ ČR. Tento pokyn odkazuje na webový portál www.novorozeneckyscreening.cz. Za informování rodičů je zodpovědný lékař, v jehož péči se v době odběru novorozenec nachází.

Výňatek textu z webového portálu:

- Forma souhlasu není dle zákona 372/2011 Sb. závazně stanovena a záleží na vnitřních předpisech poskytovatele zdravotních služeb. Vzor formuláře informovaného souhlasu s novorozeneckým laboratorním screeningem a přehled informací pro rodiče je uveden v příloze Metodického návodu zveřejněném ve Věstníku MZ ČR. Má-li informovaný souhlas písemnou formu, je podepsaný formulář uložen ve zdravotní dokumentaci novorozence, do laboratoře provádějící NS se nezasílá.
- Rodiče mají právo provedení NS odmítnout. V tomto případě nebude dodržen "lege artis" postup a lékař by měl, nejlépe za přítomnosti svědků (kolegy, sestry), znovu vyzvat rodiče k zodpovědnému zvážení tohoto kroku – zda je tento jejich osobní postoj úměrný riziku trvalého poškození zdraví dítěte z důvodu nezachycení nemoci. Aby se lékař nevystavoval možnému obvinění z "non lege artis" postupu, je nutné odmítnutí řádně zaznamenat v dokumentaci dítěte a musí být podepsáno rodiči; pokud by rodiče podpisy tohoto negativního reversu odmítali, měl by být podepsán svědkem přítomným při informování rodičů.

Omezení svéprávnosti – v jakých situacích soudy rozhodují, kdo je oprávněn zastupovat osobu s omezenou svéprávností?

Právní úpravu omezení svéprávnosti nalezneme v ustanovení § 55 až 65 občanského zákoníku, na něž navazují ustanovení § 34 až 49 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. Práva osoby s omezenou svéprávností upravuje i zákon č. 372/2011 Sb.

- k omezení svéprávnosti dochází pouze na základě rozhodnutí soudu
- k omezení svéprávnosti může dojít jen v zájmu dotčené osoby

- omezení svéprávnosti je až poslední prostředek, který má nastoupit pouze tehdy, nepostačují-li méně omezující postupy (tzv. podpůrná opatření, o nichž rovněž rozhoduje soud).

Rozhodnutí soudu o omezení svéprávnosti by mělo přesně definovat, ve které oblasti života omezuje soud pacientovu svéprávnost, takže je třeba, aby v těchto aspektech rozhodoval soudem jmenovaný opatrovník.

Rozsah omezení vyplývá z výroku soudního rozhodnutí, proto v rozsudku soudu je třeba najít, zda je pacientova svéprávnost omezena pro oblast rozhodování o poskytování zdravotních služeb. Pokud ano, lze doporučit, aby si zdravotník tuto informaci, včetně přesného označení rozsudku, uvedl do zdravotnické dokumentace a též si poznamenal, kdo je pacientovi soudem jmenovaný opatrovník, což je zástupce, který bude ve vymezených oblastech jednat za zastoupenou osobu (pacienta).

Omezení svéprávnosti je dočasné opatření, které chrání zletilého člověka před právním jednáním, k němuž kvůli zdravotnímu stavu objektivně nemá schopnosti. Spolu s omezením svéprávnosti soud rozhoduje i o jmenování opatrovníka.

Dle právní úpravy občanského zákoníku není možné, aby došlo k úplnému zbavení svéprávnosti, proto svéprávnost jedince lze soudním rozhodnutím pouze omezit. V běžných záležitostech každodenního života však může dotyčná osoba jednat sama i nadále. Místně příslušný pro rozhodnutí je soud podle místa trvalého bydliště osoby, o jejímž omezení svéprávnosti se má rozhodovat.

Občanský zákoník definuje následující podmínky pro omezení svéprávnosti, které všechny musí být současně splněny:

- omezení je možné jen v zájmu člověka, jehož se to týká
- omezení je možné po zhlédnutí osoby, o které se jedná
- k omezení může dojít jen s plným uznáváním jeho práv a jeho osobní jedinečnosti
- při stanovení rozsahu musí být důkladně vzat v úvahu rozsah i stupeň neschopnosti člověka postarat se o vlastní záležitosti
- k omezení lze přistoupit pouze tehdy, pokud by jinak hrozila závažná újma a nepostačují-li vzhledem k jeho zájmům mírnější a méně omezující opatření.

Návrh na zahájení řízení může podat i poskytovatel zdravotních služeb. Proto lékař, který se setká s pacientem, u něhož shledá narušenou schopnost právně jednat, může iniciovat, aby soud zahájil řízení o omezení svéprávnosti. Náklady řízení přitom platí stát, nikoliv navrhovatel. Stát však neplatí dle zákona o zvláštních řízeních soudních náklady právního zastoupení, s výjimkou nákladů soudem jmenovaného opatrovníka pro řízení.

Z praktického pohledu je třeba upozornit na skutečnost, že důvodem k omezení svéprávnosti není pouhá porucha schopnosti dorozumívat se s okolím.

Pokud není rozhodnutí o svéprávnosti vázáno na vyřízení určité záležitosti (např. prodej nemovitosti), lze o něm rozhodnout na dobu určitou, nejdéle však na 3 roky. V případě, že je zjevné,

že se stav člověka v této době nezlepší, může soud svéprávnost omezit na dobu delší, nejdéle však na 5 let. Je třeba zdůraznit, že po uplynutí této doby zanikají právní účinky omezení svéprávnosti. Může však být zahájeno řízení o prodloužení doby omezení. Pak účinky původního rozhodnutí trvají až do vydání nového rozhodnutí, nejdéle však 1 rok. Změní-li se okolnosti, soud své rozhodnutí o omezení svéprávnosti bezodkladně změní nebo zruší, a to i bez návrhu.

V rozhodnutí o omezení svéprávnosti soud jmenuje opatrovníka. Při výběru opatrovníka přihlédne soud k přání opatrovance, k jeho potřebě i k podnětům osob blízkých. Opatrovníkem nelze jmenovat osobu nezpůsobilou právně jednat či osobu, jejíž zájmy jsou v rozporu se zájmy opatrovance. Rovněž tak nelze jmenovat opatrovníkem provozovatele zařízení, v němž opatrovanec pobývá nebo které mu poskytuje služby, ani osobu závislou na takovém zařízení. Jde například o zaměstnance těchto zařízení, kteří v minulosti bývali jmenováni opatrovníky.

Svěření dítěte do pěstounské péče

Pěstounská péče je forma náhradní rodinné péče, při které má pěstoun povinnost o dítě osobně pečovat a vychovávat jej. Zákonným zástupcem dítěte však zpravidla zůstává rodič dítěte. Pokud by byl rodič zbaven rodičovské odpovědnosti či by zemřel a byl by jediným zákonným zástupcem dítěte, je třeba soudem jmenovat dítěti poručníka. Poručník se tak stává zákonným zástupcem dítěte. Pokud by tyto skutečnosti nastaly u obou rodičů, rovněž by byl dítěti soudem jmenovaný poručník.

Mezi pěstounem a dítětem **nevzniká poměr jako mezi rodiči a dítětem**. Pěstoun má právo zastupovat dítě a spravovat jeho záležitosti jen v běžných věcech a nemá k dítěti vyživovací povinnost.

Ve vztahu k biologickým rodičům mají pěstouni povinnost **udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s nimi a taktéž s dalšími příbuznými a osobami dítěti blízkými**. S tím souvisí i povinnost pěstouna umožnit styk rodičů s dítětem v pěstounské péči, ledaže soud stanoví jinak.

Pěstouni mají nárok na dávky pěstounské péče, které by měly zajišťovat základní hmotné zabezpečení dítěte a zároveň zohledňovat náročnost této péče poskytováním odměny pěstouna. Dále k podpoře pěstounských rodin je připraven systém odborných služeb pro náhradní rodiny. Pěstouni uzavírají zpravidla s tzv. doprovodnou organizací „Dohodu o výkonu pěstounské péče“, která upravuje podrobnosti ohledně výkonu práv a povinností pečujících osob. Tuto dohodu mohou uzavřít i s obecním úřadem obce s rozšířenou působností.

Pěstounská péče vzniká rozhodnutím soudu a jedině soud ji může též zrušit, a to pouze ze závažných důvodů. Soud pěstounskou péči zruší vždy, požádá-li o to pěstoun. Pěstounská péče zaniká nejpozději, nabude-li dítě plné svéprávnosti (dítě starší 16 let může nabýt plné svéprávnosti uzavřením sňatku po tzv. přivolením soudu či na základě emancipace, pokud prokáže že je schopné se samo živit), jinak jeho zletilostí.

Soud může rozhodnout o rozšíření práv pěstouna na úkor práv biologických rodičů. K tomuto soud rozhoduje rozsudkem a mnozí pěstouni tak mají významnější práva pro péči o nezletilé dítě, než má biologický rodič.

Občanský zákoník nevyžaduje k rozhodnutí o pěstounské péči souhlas rodičů, v praxi je však doporučeno, aby byly do pěstounské péče svěřeny děti, u kterých rodiče souhlasí s jejich svěřením do pěstounské péče.

Do pěstounské péče jsou svěřovány zpravidla děti starší 3 let, sourozenecké skupiny, děti se zdravotním handicapem, děti, které tzv. nejsou právně volné.

Osvojení

Osvojení si klade za cíl založit takový vztah mezi osvojitelem a osvojencem, jaký je přirozený mezi rodiči a dětmi. Osvojením se nahrazuje biologické rodičovství právním rodičovstvím.

O osvojení rozhoduje soud na návrh osvojitele. Vždy se přihlíží k nejlepšímu zájmu dítěte a osvojením vzniká příbuzenský vztah mezi dítětem a osvojitelem, kteří získávají rodičovskou odpovědnost. Osvojením zaniká rodičovská odpovědnost biologických rodičů. Osvojitelé mají povinnost informovat dítě o skutečnosti osvojení, jakmile to uznají za vhodné, nejpozději však do zahájení povinné školní docházky dítěte. S nesplněním této povinnosti však není spojena žádná sankce. Pokud však bude s dítětem hovořit sociální pracovník OSPOD, bude předpokládat, že dítě je informováno o osvojení. Dítě osvojením získá nové příjmení, osvojitelé mohou dítěti změnit i jméno či ke stávajícímu jménu přidat jméno další.

Osvojenému dítěti je vydán nový rodný list, ve kterém jsou uvedeni jako rodiče osvojitelé. V matričním záznamu v knize narození je však nadále uvedena informace o biologických rodičích a taktéž o osvojitelích. V rodném čísle osvojeného dítěte se mění koncovka rodného čísla.

Na rozdíl od pěstounské péče u osvojení neexistují žádné speciální dávky.

K osvojení je třeba souhlasu rodičů osvojovaného dítěte. Souhlas dává rodič osobním prohlášením vůči soudu. Toto prohlášení musí splňovat obecné náležitosti právního jednání. Soud poučí rodiče o podstatě a důsledcích prohlášení souhlasu a o podstatě osvojení, což v praxi rodičům činí obtíže a dochází k poklesu počtu vyjádřených souhlasů k osvojení. Dle předešlé právní úpravy souhlas s osvojením rodiče vyjadřovali u sociálních pracovníků na OSPODu. Matka může učinit toto souhlasné prohlášení po uplynutí 6 týdnů od narození dítěte, otec dítěte může souhlas vyjádřit po narození dítěte.

Souhlasu rodiče dítěte je třeba i tehdy, nenabyl-li rodič plné svéprávnosti. Rodič mladší 16 let nemůže vyjádřit souhlas k osvojení a je třeba vyčkat, dokud nedosáhne věku 16 let. Rodič s omezenou svéprávností, může ve věcech osvojení (udělení souhlasu k osvojení), právně jednat pouze v rozsahu, ve kterém jeho svéprávnost omezena nebyla.

Není rozhodné, zda byl souhlas k osvojení dán s určením pro určitou osobu osvojitele (tzv. přímá adopce), nebo bez takového určení. Byl-li však souhlas dán s určením pro určitou osobu jako

osvojitele a tento návrh byl vzat zpět, nebo jej soud zamítne, pozbude souhlas účinnosti. Souhlas k osvojení pozbude účinnosti vždy, nedojde-li k osvojení do 6 let ode dne, kdy byl souhlas dán.

Souhlas k osvojení lze odvolat do 3 měsíců ode dne, kdy byl dán, což v praxi může činit obtíže. Dítě lze osvojit bez souhlasu rodičů pouze při splnění zákonem stanovených podmínek a dále za situace, že soud rozhodne o tzv. nezájmu o dítě.

Souhlas rodiče osvojovaného dítěte není třeba pokud:

- byl zbaven rodičovské odpovědnosti a zároveň práva dát souhlas k osvojení (toto je největší zásah do rodičovských práv vyplývajících z rodičovské odpovědnosti),
- není schopen projevit svou vůli nebo rozpoznat následky svého jednání nebo
- se zdržuje na neznámém místě a toto místo se ani při vynaložení potřebné pečlivosti nepodaří orgánům veřejné moci zjistit.

Pokud jsou tyto skutečnosti dány u obou rodičů, vyžaduje se k osvojení souhlas poručníka, popřípadě souhlas opatrovníka, kteří jsou k tomuto účelu jmenováni soudem.

K osvojení dále není třeba souhlasu rodiče, který zjevně nemá zájem o dítě. Jedná se o situace, kdy rodiče neprojevují opravdový zájem a je v zájmu dítěte, aby bylo osvojeno. O nezájmu lze uvažovat až ve chvíli, kdy se rodiče po dobu tří měsíců chovali způsobem, který lze označit za hrubé porušování rodičovských povinností. Zda rodiče projevují zájem o dítě či nikoliv, tak rozhoduje soud v samostatném řízení.

Je možné, aby se dítě dostalo do péče budoucích osvojitelů, jakmile to dovolí jeho zdravotní stav a rodiče souhlasí s předáním do jejich péče (nejedná se o souhlas rodičů s osvojením). K tomuto dochází brzy poté, co zdravotníci informují OSPOD o dítěti, které matka opustila v porodnici. K předání dítěte dochází na základě rozhodnutí soudu.

Je-li dítě v péči budoucích osvojitelů velmi záhy po narození, je třeba vyčkat, zda rodič vyjádří souhlas k osvojení. Pokud jej nevyjádří, čeká se, zda rodič projeví o dítě zájem.

Soud rozhoduje o tzv. předadopční péči. Jde o dobu, kdy je osvojované dítě v péči budoucích osvojitelů. Tato doba nastává po uplynutí tří měsíců ode dne, kdy byl dán souhlas k osvojení. Než bude o osvojení definitivně rozhodnuto, je dítě v péči osvojitele na jeho náklady. Doba péče před osvojením trvá dostatečně dlouho (alespoň šest měsíců), aby se mezi dítětem a osvojitelem vytvořil takový vztah, který je smyslem osvojení.

Poskytování zdravotních služeb prostřednictvím ZSP ve vlastním sociálním prostředí pacienta

Ustanovení § 10 zákona č. 372/2011 Sb. upravuje poskytování zdravotních služeb ve vlastním sociálním prostředí pacienta.

Zdravotní péči poskytovanou ve vlastním sociálním prostředí pacienta jsou

- a) návštěvní služba,
- b) domácí péče, kterou je ošetrovatelská péče, léčebně rehabilitační péče nebo paliativní péče.

(2) Ve vlastním sociálním prostředí pacienta lze kromě zdravotní péče uvedené výše poskytovat umělou plicní ventilaci a dialýzu.

(3) V rámci zdravotní péče výše uvedené lze vykonávat pouze takové zdravotní výkony, jejichž poskytnutí není podmíněno technickým a věcným vybavením nutným k jejich provedení ve zdravotnickém zařízení.

Z výše uvedeného vyplývá, že **ZSP je oprávněn vykonávat návštěvní službu** v rodině novorozence dítěte.

§ 809 – zákon č. 86/2012 Sb., občanský zákoník – souhlas rodičů

K osvojení je třeba souhlasu rodičů osvojovaného dítěte.

§ 810 – zákon č. 86/2012 Sb., občanský zákoník – souhlasné prohlášení vůči soudu

(1) Souhlas dává rodič osobním prohlášením vůči soudu. Prohlášení musí splňovat obecné náležitosti právního jednání, je-li však souhlas vázán na splnění podmínky nebo je-li časově omezený, nepřihlíží se k němu.

(2) Dříve než se rodič vyjádří, soud ho řádně poučí o podstatě a důsledcích prohlášení souhlasu a o podstatě osvojení.

§ 811 – zákon č. 86/2012 Sb., občanský zákoník – souhlas rodiče staršího 16 let

(1) Souhlasu rodiče k osvojení jeho dítěte je třeba i tehdy, nenabyl-li plné svéprávnosti. Rodič, který ještě nedosáhl věku šestnácti let, nemůže dát souhlas k osvojení.

(2) Dává-li souhlas rodič, který nenabyl plné svéprávnosti, nelze, aby za něho jednal jeho opatrovník; jeho způsobilost dát souhlas posoudí soud podle obecných ustanovení.

§ 813 – zákon č. 86/2012 Sb., občanský zákoník – souhlas matky a otce k osvojení

(1) Matka osvojovaného dítěte může dát souhlas k osvojení nejdříve šest týdnů po narození dítěte. Otec osvojovaného dítěte může dát souhlas k osvojení i před uplynutím této doby, nejdříve však po narození dítěte.

(2) Byl-li souhlas otce nebo matky dán dříve, nepřihlíží se k němu.

§ 817 – zákon č. 86/2012 Sb., občanský zákoník – možnost odvolání souhlasu k osvojení

(1) Souhlas k osvojení lze odvolat po dobu tří měsíců ode dne, kdy byl dán.

(2) Souhlas k osvojení lze odvolat i po uplynutí tří měsíců ode dne, kdy byl dán,
a) nebylo-li osvojované dítě ještě předáno do péče osvojitele před osvojením,
b) má-li být osvojované dítě podle rozhodnutí soudu vydaného na návrh rodičů vydáno tím, komu bylo svěřeno do péče, protože je v souladu se zájmy dítěte, aby bylo se svými rodiči.

(3) Pro odvolání souhlasu platí obdobně ustanovení o tom, jak, vůči komu a s jakými účinky se souhlas k osvojení dává.

§ 818 – zákon č. 86/2012 Sb., občanský zákoník – situace, kdy není třeba souhlasu rodiče

(1) Souhlasu rodiče osvojovaného dítěte není k osvojení třeba, pokud rodič
a) byl zbaven rodičovské odpovědnosti a zároveň práva dát souhlas k osvojení,
b) není schopen projevit svou vůli nebo rozpoznat následky svého jednání nebo je ovládnout, nebo
c) se zdržuje na neznámém místě a toto místo se nepodaří soudu v součinnosti s dalšími orgány veřejné moci zjistit ani při vynaložení potřebné pečlivosti.

(2) Jsou-li tyto skutečnosti dány u obou rodičů, vyžaduje se k osvojení souhlas poručníka, popřípadě souhlas opatrovníka, kterého k tomu účelu jmenuje soud; to platí i v případě, že oba rodiče zemřeli nebo že rodičovství k osvojovanému dítěti nebylo určeno. Před udělením nebo odmítnutím souhlasu musí být zjištěny všechny rozhodné skutečnosti týkající se osvojovaného dítěte a jeho rodiny, které by mohly mít vliv na rozhodnutí o osvojení; zejména se zjistí, zda osvojované dítě má blízké příbuzné a zda ti mají zájem o dítě pečovat, a vyslechne se i ten, v jehož péči se osvojované dítě právě nalézá.

§ 819 – zákon č. 86/2012 Sb., občanský zákoník – tzv. nezájem o dítě

(1) K osvojení dále není třeba souhlasu rodiče, který zjevně nemá o dítě zájem.

(2) Rodič zjevně nemá o dítě zájem, neprojevuje-li soustavně o dítě opravdový zájem, a tím trvale zaviněně porušuje své povinnosti rodiče.

§ 820 – zákon č. 86/2012 Sb., občanský zákoník – projevení opravdového zájmu o dítě

(1) Má se za to, že nezájem rodiče o dítě je zjevný, trvá-li alespoň tři měsíce od posledního projevení opravdového zájmu. Nelze-li však v chování rodiče spatřovat hrubé porušování jeho povinností, je třeba, aby byl orgánem sociálně-právní ochrany dětí poučen o možných důsledcích svého chování a aby od takového poučení uplynuly alespoň tři měsíce. Orgán sociálně-právní ochrany dětí je povinen poskytnout rodiči nejpozději po tomto poučení poradenství a pomoc za podmínek stanovených jiným právním předpisem.

(2) Poučení podle odstavce 1 se nevyžaduje, opustil-li rodič místo, kde se dříve zdržoval, aniž sdělil, kde se nyní zdržuje, a nepodařilo-li se ani za tři měsíce zjistit místo, kde se rodič zdržuje.

§ 821 – zákon č. 86/2012 Sb., občanský zákoník

(1) Soud rozhoduje ve zvláštním řízení, je-li, nebo není-li třeba k osvojení souhlasu rodiče.

(2) Rozhodne-li soud, že k osvojení není třeba souhlasu obou rodičů, je k osvojení zapotřebí souhlasu opatrovníka, kterého soud k tomu účelu jmenuje. Dříve než dá opatrovník souhlas, zjistí všechny rozhodné skutečnosti týkající se osvojovaného dítěte a jeho rodiny, které by mohly mít vliv na rozhodnutí o osvojení; zejména zjistí, má-li osvojované dítě blízké příbuzné, kteří mají zájem o ně pečovat, a vyslechne toho, v jehož péči se osvojované dítě právě nalézá.

§ 17 – zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů – zápis narození dítěte nezjištěné totožnosti

(1) Zápis dítěte, jehož matka požádala o utajení své osoby v souvislosti s porodem, do knihy narození se provede podle zprávy poskytovatele zdravotních služeb, v jehož zdravotnickém zařízení, byl porod ukončen, obsahující údaje uvedené v § 14 odst. 1 (identifikace dítěte), přičemž údaje uvedené v § 14 odst. 1 písm. d) (identifikace rodiče, resp. rodičů) se do knihy narození nezapišou.

(2) Zápis dítěte nezjištěné totožnosti se do knihy narození provede podle výsledků šetření orgánů policie a zprávy lékaře obsahující sdělení o pohlaví a pravděpodobném datu narození dítěte. Výsledek šetření i zprávu lékaře předává matričnímu úřadu orgán policie, který šetření prováděl.

(3) Nelze-li ani po následném dalším šetření zjistit datum narození dítěte nezjištěné totožnosti, matriční úřad o tom učiní oznámení soudu, který bezodkladně určí datum narození dítěte. Soudem určené datum narození dítěte se zapiše do knihy narození.

(4) Nelze-li ani po následném dalším šetření zjistit místo narození dítěte, uvede se v zápisu, dodatečném zápisu, dodatečném záznamu a opravě zápisu jako místo narození sídlo matričního úřadu příslušného k provedení zápisu narození do matriční knihy.

§ 20 – vyhláška č. 207/2001 Sb., kterou se provádí zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů – zápis narození dítěte nezjištěné totožnosti

Zápis narození nalezeného dítěte nezjištěné totožnosti se provede po ověření, že nebyl dosud v matriční knize proveden. V oddíle "Záznamy a opravy před podpisem" se uvede čas, místo a okolnosti, za kterých bylo dítě nalezeno, popis jeho zvláštních tělesných znaků, oděvu a označení jiných předmětů majících vztah ke zjištění jeho totožnosti včetně pravděpodobného věku.

§ 195 – zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník – skutková podstata trestného činu opuštění dítěte nebo svěřené osoby

(1) Kdo opustí dítě nebo jinou osobu, o kterou má povinnost pečovat a která si sama nemůže opatřit pomoc, a vystaví jí tím nebezpečí smrti nebo ublížení na zdraví, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.

(2) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

- a) na dítěti mladším tří let,
- b) opětovně, nebo
- c) na nejméně dvou osobách.

(3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví.

(4) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.

§ 17 – zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí – veřejný poručník

Obecní úřad obce s rozšířenou působností

- a) vykonává funkci opatrovníka a poručníka; může být ustanoven opatrovníkem i v případě zastupování dítěte ve vztahu k cizině,
- b) vykonává poručenství jako veřejný poručník do doby, kdy soud jmenuje dítěti poručníka nebo dokud se poručník neujme funkce.

§ 52 – zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí – návštěvy dětí, pořizování obrazových snímků a zvukových záznamů

(1) Zaměstnanci v orgánech sociálně-právní ochrany, zaměstnanci kraje zařazení do krajského úřadu, zaměstnanci obce zařazení do obecního úřadu a zaměstnanci obce s rozšířenou působností zařazení do obecního úřadu jsou oprávněni v souvislosti s plněním úkolů podle tohoto zákona navštěvovat dítě a rodinu, ve které žije, v obydlí a zjišťovat v místě bydliště dítěte, ve škole a ve školském zařízení, v zařízení poskytovatele zdravotních služeb, v zaměstnání nebo v jiném prostředí, kde se dítě zdržuje, jak rodiče nebo jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte o dítě pečují, v jakých sociálních podmínkách dítě žije a jaké má dítě chování.

(2) Zaměstnanci v orgánech sociálně-právní ochrany, zaměstnanci kraje zařazení do krajského úřadu, zaměstnanci obce zařazení do obecního úřadu a zaměstnanci obce s rozšířenou působností zařazení do obecního úřadu jsou oprávněni pořídít obrazové snímky a obrazové a zvukové záznamy dítěte a prostředí, v němž se dítě zdržuje, je-li to třeba pro účely ochrany práv dítěte.

§ 452 – zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních – předběžné opatření upravující poměry dítěte

(1) Ocitlo-li se nezletilé dítě ve stavu nedostatku řádné péče bez ohledu na to, zda tu je či není osoba, která má právo o dítě pečovat, nebo je-li život dítěte, jeho normální vývoj nebo jiný důležitý zájem vážně ohrožen nebo byl-li narušen, soud předběžným opatřením upraví poměry dítěte tak, že nařídí, aby dítě bylo umístěno ve vhodném prostředí, které v usnesení označí.

(2) Vhodným prostředím se rozumí výchovné prostředí u fyzické osoby nebo zařízení způsobilého zajistit nezletilému řádnou péči s ohledem na jeho fyzický a duševní stav, jakož i rozumovou vyspělost a umožnit realizaci případných jiných opatření stanovených předběžným opatřením. U dětí do dovršení 4 let je vhodným výchovným prostředím pouze péče fyzické osoby; není-li možné zajistit péči fyzické osoby, může být takovým prostředím i zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Předběžným opatřením podle odstavce 1 lze svěřit dítě i do pěstounské péče na přechodnou dobu, po kterou rodič nemůže dítě ze závažných důvodů vychovávat, nebo po jejímž uplynutí lze dítě svěřit do péče před osvojením, dát souhlas rodiče s osvojením či rozhodnout o tom, že není třeba souhlasu rodiče k osvojení.

(3) Ustanovení tohoto pododdílu o trvání a prodloužení doby trvání předběžného opatření se použijí i na předběžné opatření podle občanského soudního řádu, jímž má být účastníku uloženo, aby odevzdal dítě do péče druhého z rodičů nebo do péče osoby dítěti příbuzné nebo blízké.

§ 453 – zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních – místní příslušnost

(1) K rozhodnutí o návrhu na předběžné opatření je příslušný obecný soud navrhovatele.

(2) Je-li předběžné opatření nařízeno, soud předá po provedení jeho výkonu věc neprodleně soudu příslušnému podle § 467. Má-li soud, kterému byla věc předána, za to, že není soudem uvedeným podle § 467, předloží věc k rozhodnutí o příslušnosti svému nadřízenému soudu; tímto rozhodnutím je soud, jehož příslušnost byla určena, vázán.

§ 454 – zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních – zahájení řízení

(1) Předběžné opatření, jímž má být nařízeno umístění dítěte mimo péči rodičů nebo péči osoby dítěti příbuzné nebo blízké, může soud nařídit jen na návrh orgánu sociálně-právní ochrany dětí.

(2) Návrh na předběžné opatření musí obsahovat kromě obecných náležitostí návrhu na zahájení řízení jméno nezletilého, jména, povolání a bydliště ostatních účastníků, jsou-li navrhovatelé známa, vylíčení rozhodujících skutečností odůvodňujících nařízení předběžného opatření, označení osoby, které má být dítě předáno do péče. Neobsahuje-li návrh všechny náležitosti, a pro tyto vady není možné o návrhu rozhodnout ve lhůtě k tomu stanovené, soud návrh odmítne. Ustanovení o opravení nebo doplnění podání, které neobsahuje všechny stanovené náležitosti nebo které je nesrozumitelné nebo neurčité, se nepoužije.

§ 455 – zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních – zastoupení nezletilého

(1) Nezletilý nemusí být zastoupen; nemá-li nezletilý zákonného zástupce nebo nemůže-li jej zákonný zástupce v řízení zastupovat, jmenuje mu soud příslušný podle § 467 opatrovníka bezodkladně po předání věci. Opatrovníkem soud jmenuje zpravidla orgán sociálně-právní ochrany dětí.

(2) Opatrovníkem nelze jmenovat orgán sociálně-právní ochrany dětí, který podal návrh na předběžné opatření.

§ 456 – zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních – lhůta pro rozhodnutí

O návrhu na předběžné opatření soud rozhodne bezodkladně. Rozhodne-li soud po uplynutí 24 hodin od zahájení řízení, uvede v odůvodnění rozhodnutí skutečnosti, pro které nebylo možné rozhodnout dříve.

zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů

§ 2 odst. 1 písm. a) Pojištěncem je fyzická osoba, která má trvalý pobyt na území České republiky. U nalezeného dítěte bez známých rodičů se předpokládá, že se narodilo na území ČR, a stát jeho pobyt „fiktivně“ uzná za trvalý.

§ 7 odst. 1 písm. d) Pojištěncem, za kterého je plátcem pojistného stát, je: „dítě, které bylo nalezeno na území České republiky a o jehož rodičích není známo, zda jsou osobami uvedenými v § 2.“ Stát hradí zdravotní pojištění za každé nalezené dítě, pokud nejsou známi jeho rodiče.